

str. 120. pred besedami «Po dolgem molku», ki že tudi vsebinsko označujejo pavzo? V tej reči nas je pisatelj pustil na nejasnem. Med ostro in strogo postavljeno tezo uvoda, ki se nadaljuje s svojim racijonalističnim dokazovanjem v koncu, je v koncu pomešan slavospjev, kar dela, da čitatelj ne ve, ali bi naj sledil svojemu razumu (na katerega apelira uvod in ki bi ga naj sredina dokazala) ali pa čustvu, ki ga je baš sredina tako mogočno razmajala. To disonanco pa opazi samo kritično uho; večino, ki sledi bolj srcu ko glavi, pa bo tako premagala moč silnega občutja, v katero je pogreznjena sredina dela, da jo bo brez težav zanesla tudi preko neenotnega konca.

«Visoška kronika» pa ima okvir tako tesno spojen s snovjo, da ga opazi šele preiskujoče oko, ki se z razmišljanjem ustavi ob naslovu in njegovem pomenu. Tukaj že pisatelj niti sam ne pripoveduje, tu govori kronist (oziroma kronisti), niti njegovega rokopisa ne vidimo in ne dobimo, ampak samo golo «kroniko», ki so ji okvir nje platnice. Tukaj je pisec popolnoma v ozadju, kar daje nekako prednost tej vsled tega tako razširjeni in priljubljeni tradicionalni obliki.

«Cvetje v jeseni» in «Visoška kronika» sta višek dveh panog dosedanjega Tavčarjevega pisateljstva: domačijske in zgodovinske povesti. Izdani v tako lepi knjigi in opremljeni od tako večšega urednika nam zbudjata živo željo, da bi jima kmalu sledili nadaljnji zvezki z novimi in starimi deli. In da bi «Tiskovna zadruga» pri izdaji onih zvezkov, ki bodo prinesli Tavčarjeva «opera politica», ne bila ozkosrčna.

J. A. G.

Fran Levstik: Izbrani spisi za mladino. Priredila Fran Erjavec in Pavel Flerè. Z risbami okrasil Anton Koželj. Ljubljana 1921.

Za mladino! Hm. Za kakšno, v tem mi je bila največja uganka, ko sem zbirko pregledoval in... na koncu, tam je njena rešitev. «Ker ta zbirka ni namenjena zgolj ljudskošolski mladini, ampak mladini sploh, se nisva omejevala (sc. prireditelja) samo na takozvano «otroško snov» zlasti zato ne, ker izhajava iz prepričanja, da za mladino ni samo ono, kar je zapisano posebe zanj.» Modra in moška beseda, ki je napisana ob koncu. Res za mladino ni samo ono, kar je napisano posebe zanj, ampak še marsikaj drugega. Samo kaj, to se praša. Ali pa sta imela g. prireditelja to prašanje pred očmi, ali morda samo cilj, da izpolnita srednjedebele knjigo za mladino?!

Po uvodu, kjer je še dokaj spretno orisana Levstikova osebnost in njegovo obsežno delovanje, so takoj razvrščene njegove otroške pesmi. Pravi biseri so to, ki niso s časom prav nič izgubili na svoji vrednosti in blesku, zato je tudi prav, da so bile sprejete vse; zakaj pa je razrušena Levčeva razvrstitev in zakaj nov oddelek «Pesmi o živalih», mi je povsem neumljivo. Za temi pride precej obširni oddelek: «Razne pesmi», in tukaj bi se bila prireditelja lahko izkazala. Ne bom razmišljal, kakega sistema sta se držala pri urejevanju pesmi, ki zavzemajo dobro tretjino knjige, ker je to precej kočljivo in — ne bi pogodil. Seveda edino na mestu bi bil estetski pravec, četudi bi bil morda kdo mislil, da za mladino estetike niti treba ni. Sploh pa sta g. prireditelja pograbila iz Levčeve izdaje Levstikovih pesmi, ki je edino merodajna, eno pesem tu, drugo tam, kakor je že ravno nanoslo, in ko je bil šopek zadosti velik, pa sta ga ponudila nadepolni mladini, češ dovolj je lep zanj. In tako se skrivajo trpke «Lesnike» in «Zabavljice» med globoko refleksivno in mračno

liriko [«Spomladi» (65), «Tiha žalost» (67), «Pri oknu» (68) in «Težka pot» (77)], med čisto lirskimi pesmimi romance «Pastir in piščalka» (39), «Roža» (62) in dr.; med visoko in resno odo «Ura» (83) in veselo in razposajeno «Na vseh svetnikov dan» (86) pa tiče «Nagrobni napisi» (86), ki bi pač v izboru lahko izostali. Vem, da je odgovor na to: *variatio delectat*. Naj si bo! Vendar pa v splošnem precej dvomim, da bi imela mladina veselje in dopadanje nad refleksivno tu in tam skoro mračno liriko (dasi ji ne odrekam visoke estetske vrednosti), kakor n. pr.: «Tiha žalost», «Umirajoči pevec» i. dr. Treba ji je predvsem konkretnosti in širokega veselega razmaha; vse same odlične lastnosti Levstika-pesnika («Skrilovska modrost», «Vsak ob svojem času» i. dr.). Povprašal bi tudi še rad, kje so pesmi, najlepše, kar jih je Levstik napisal: «Pri potoci», «Deklica in ptič», «Povsod ni sreče», «Utvj», vendar si ne upam, ko vidim, kako sta se g. prireditelja ogibala vseh erotičnih momentov, kajti mlinski kamen za vrat ni majhna stvar; pa saj sta se ga tudi pošteno bala in zabilisala vsak najmanjši odblesk (izpremembi v «Popotniku» in «Nagrobni napisih»). Le tu pa tam kreneta nekoliko iz svoje rigorozno stroge poti [«Pastir in piščalka» (39), «Živa cvetlica» (60).] Sploh kaj pisan mozaik, samo podoba ni jasna. Pač «za mladino» ad usum Delphini, vemo kaj ni zanjo, ne pa kaj je zanjo.

Med «Pravljice in pripovedke» je po nesreči menda zašel zgodovinski opis «Cesar Mavricij in Sloveni», katerega bi poleg tega, brez škode za razumevanje Levstika in za knjigo, lahko pogrešali. Poleg «Martina Krpana» je sprejeto v zbirko tudi «Potovanje». Nič ne bi ugovarjal temu, da se zadnji spis okrajša, saj je imel poleg svoje velike estetske vrednosti ravno to imenitno in takrat skoro neizogibno nalogo poučevati in dajati pisateljem potrebne napotke. Vendar je to okrajšanje kaj nerodno; kajti končno če je ostalo toliko, naj bi potem še drugo, da bi bilo vsaj vse razumljivo, kar sedaj na nekaterih mestih ni, ali pa naj bi se črtalo več, to se pravi vse ono, kar mladine ne bi zanimalo, dasi je imelo največjo vrednost za takratne pisatelje. Kar se tiče podob, ki krasé knjigo, bi bila sodba, da so slabe, preostra, sodba, da so dobre, pa veliko premila. Brez škode bi kot take lahko izostale!

Slovenska čitanka za višje razrede srednjih in njim sorodnih šol. Sestavil s sodelovanjem drja. Janka Bezjaka in drja. Antona Breznika dr. Ivan Grafenauer. I. del. V Ljubljani 1921. Str. 320. Cena 21 dinarjev. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Natisnila Jugoslovanska tiskarna.

To je prva knjiga čitank za višje razrede srednjih šol, namenjena za pouk slovenščine, katere učni načrt je v glavnem tudi delo Grafenauerjevo, odnosno obeh njegovih sodelavcev. Ker se mora ravnati vsaka učna knjiga po načrtu predmeta, ki ga obravnava, začenjam poročilo o njegovi čitanki s kratko oceno učnega načrta za pouk slovenščine na naših srednjih šolah. Ta načrt velja od šolskega leta 1920./21. in je nastal po prevratu. Njegova glavna napaka je, da je prikrojen po učnem načrtu za nemščino na nemških srednjih šolah, dasi se zdi morda temu ali onemu taka prikrojitev naravna, češ da vodi pri živih jezikih z istim ciljem enako pripravljena pot do smotra. Toda pedagogika je kakor politika: ima načela, ki so splošno veljavna, mora pa poznati za različne prilike tudi razna pota. Kakor greše naši politiki z obleko, ukradeno pri tujih narodih in strankah, v katero hočejo vtakniti narod, ne da bi se prej